

Ar izrādes “Laulības dzīves ainas” režisoru Regnāru Vaivaru sarunājas rakstniece Nora Ikstena

Sieviešu spēks vīriešu pasaulē. Regnārs Vaivars revidē Ingmaru Bergmanu

Sāksim kā „Laulības dzīves ainās” ar vienkāršiem jautājumiem, lai noņemtu uztraukumu.... Kā tu šobrīd jūties?

Iestudējot laulības dzīves ainas, pašā sākumā man šķita – šis ir stāsts par cilvēkiem, kuriem viss ir tik labi un sekmīgi visās nozīmēs, ka viņiem pašiem rodas šaubas, ka tas notiek īstenībā, ka tā ir ideālā realitāte, tamdēļ viņi sāk meklēt, iespējams, neesošas problēmas. It kā neīstas problēmas, kaut gan man to negribētos apgalvot. Droši vien jau nav domu bez uguns. Man šajā materiālā bija svarīgs jautājums - vai dzīve ir notikusi, vai nebūs tā, kā tā turpināsies un kļūs aizvien žēlīgāka un žēlīgāka, neraugoties uz šķietamu kopēju saskaņu. Tagad, strādājot pie izrādes, skatījums uz visu šo ir kļuvis plašāks. Tagad man būtiskākais ir ļoti detalizēti izstāstīt to, kā cilvēki var sačakarēt savas attiecības. Turklāt paši esot pārliecināti, ka saprotas. Kā mirkli pa mirklim cilvēki sagrauj savas attiecības.

Īpaši Dailes teātrī tagad raksturīgi ņemt meistardarbus un tos „revidēt”. Kā tu nonāci līdz Ingmara Bergmana slavenajam scenārijam?

Man vienmēr ir bijis grūti atrast materiālu iestudēšanai. Es bieži nezinu, par ko stāstīt. Bet tad stāsts atnāk pats. Arī šoreiz - mani uzaicināja piedalīties monoizrādē un spēlēt Ingmaru Bergmanu. Nebiju īsti pārliecināts, vai to vēlos un spēju. Mēs sākām skatīties Bergmana filmas. Režisore bija izvēlējusies mani, jo saskatījusi paralēles manā un Bergmana vētrainajā attiecību dzīvē ar aktrisēm. Jo vairāk es skatījos Bergmana filmas, jo vairāk viņš mani kaitināja. Arī viņa filmas mani kaitināja. Bet ar „Laulības dzīves ainām” bija citādi - caur Līvas Ulmanes tēlojumu es pēkšņi šajā filmā saskatīju ironiju. Tā man vienmēr šķitusi liela vērtība. Es veicu dažādas piezīmes, uz beigām man kļuva garlaicīgi. Bet palika sajūta, ka es vēlētos pie šī materiāla atgriezties. Radošajās lietās man bija krīze, bet personiskajā dzīvē uzrāviens, es biju uzdrošinājies bildināt Madaru. Es pārlasīju savus pierakstus un sapratu, ka tie ir ne tikai par filmu, bet arī par mani pašu. Un tad es piedāvāju šo darbu vairākiem teātriem lielajai skatuvei, kas man ir neraksturīgi, man labāk patīk kamerizrādes, patīk ņemties ar aktieriem. Protams, arī bailes

aplauzties. Man radās tāda nekaunības sajūta, ka es zinu, kā šo darbu uzlikt uz lielās skatuves. Atsaucās Džilindžers, sakot, ka es esmu pilnīgi traks ar šo ideju. Kamerizrāde uz lielās skatuves! Tagad būs jāpierāda, vai šis darbs ir pelnījis lielo skatuvi manā redzējumā.

Kā tu rakstīji dramatisējumu?

Latviskais dramatisējums, padomju laika tulkojums man likās gandrīz nederīgs. Es strādāju ar krievu un angļu tulkojumu. Atklāti sakot, es biju krietni vīlies šajā Bergmana scenārijā.

Ingmara Bergmana izcilības klātbūtni esmu sajutusi teju fiziski daudzus gadus, no Gotlandes ar prāmi pārceļoties uz Fores salu, kur viņš, noslēdzies no pasaules, dzīvoja līdz savai aiziešanai. Cik tev svarīga ir tieši Bergmana autorība, mēģinot uzlikt uz skatuves šo leģendāro kino darbu?

Atliek paskatīties dažas Bergmana filmas, palasīt viņa autobiogrāfiju, palasīt par viņa vecākiem, lai būtu skaidrs, ka visus savus darbus viņš taisīja par sevi un savām sievietēm. Man lielākās grūtības, dramatisējot „Laulības dzīves ainas”, sagādāja moralizēšana un tā laika zviedru sabiedrības preparēšana, kas tekstuāli nav pietiekami spēcīga, lai es varētu ierosināt aktierus iedegties par šo darbu. Tad man apmēram uz nedēļu iestājās panika, bet tad, cenšoties ignorēt Bergmana autoritāti, sāku veidot savu atšķirīgu versiju. Bet, tagad mēģinot, mēs atkal atgriezāmies pie pirmavota. Iznāk, ka atkal tuvojos Bergmanam, kaut gan sākumā to nevēlējos. Uzdrošinos apgalvot, ka esmu atklājis kaut ko, ko Bergmans pats savā revolucionārajā kino darbā nevarēja pateikt.

Vajadzēja it kā aiziet no Bergmana, lai atkal atgrieztos pie viņa?

Jā, tā varētu teikt. Bet viss jau vēl ir procesā. Viss vēl tikai top.

Vai tu piekrīti tam Pāvila citātam, ka mīlestībai jābūt lēnprātīgai, tā nedrīkst lielīties un būt uzpūtīga?

Man liekas, ka šis ir stāsts par cilvēka vēlmi mīlēt citādi, nekā viņš ir ieradis mīlēt. Revidēt savus mīlēšanas parametrus, ja tā var izteikties. Radīt jaunus mīlestības formulējumus. Diez vai tam ir sakars ar lēnprātību... Bet man jau arī gribas ticēt, ka Dievs ir mīlestība.

Varbūt mīlestība ir ilūzija?

„Laulības dzīves ainu” varoņi visu laiku no vienas ilūzijas nonāk citā ilūzijā caur ļoti dažādiem starpstāvokļiem. Aktieriem es visu laiku saku - neko nekomentējiet, ļaujiet skatītājam pašam izvērtēt un pieņemt lēmumu. Es vēlos uz skatuves rādīt stiprus un gudrus cilvēkus, tā gan komiskajam, gan traģiskajam pieņemoties spēkā. Es cenšos panākt, lai aktieri nespēlē kādu jau iepriekš izdomātu raksturu, jo tad ir ļoti viegli ieslīgt pieņēmumos un klišejās.

Dokumentālajā filmā „Sala”, kas tapa īsi pirms Bergmana nāves, pēc daudziem gadiem viņš ļāvās garai intervijai par savu dzīvi, viņš kaut kur nostalgiski atzina, ka viņa dzīvi var izstāstīt caur viņa sievietēm. Vai „Laulības dzīves ainās” vīrietis un sieviete ir līdzvērtīgi vai stiprākivājāki viens par otru?

Sievietes ir stiprākās, un nav runa tikai par šo stāstu. Bet sabiedrībā izveidotās dogmas vienalga neļauj šīm stiprajām sievietēm vadīt savu dzīvi, ignorējot vīriešus. Bet to spēj vīrieši, viņi spēj dzīvot, ignorējot sievietes. Sievietes ir spēcīgākas arī tamdēļ, ka viņas vieglāk spēj izturēt sāpes.

Līva Ulmane vienā no savām intervijām ir teikusi, ka dzīvojot ar Bergmanu viņai nebija Ziemassvētku. Pietrūka dzīves un attiecību normalitātes. Laikam arī par to ir „Laulības dzīves ainas”?

Stāsts jau, varētu teikt, ir vienkāršs, pat banāls - vīrietis un sieviete ir kopā, viss ir it kā šķietami labi, tad vīrietis sievieti pamet, pēc tam to nožēlo, jo viņa sieviete ir viņu pāraugusi, kļuvusi stipra, bet viņš caur šo šķiršanos ir kļuvis vājš. Jā, šis stāsts ir it kā vienkāršs, bet tiek risināts ļoti niansēti.

Cik daudz šajā izrādē būs no tevis paša attiecību pieredzes?

Pat, ja es nevēlētos te ielikt kaut ko no sevis, man tas neizdotos. No kā tad man vēl ņemt, ja ne no savas dzīves pieredzes?

Vai esi nokļuvis tuvāk sev un Bergmanam?

Nē, tāda vēlme mani sasaistītu.

Tad vēl viens noslēdzošais jautājums, kāds tiek uzdots arī „Laulības dzīves ainās”, - kas ir laime?

Nedomāju, ka būtu nepieciešama kāda laimes definīcija. Vienkārši katram cilvēkam ir skaidrs - vai viņš ir laimīgs vai nav.